

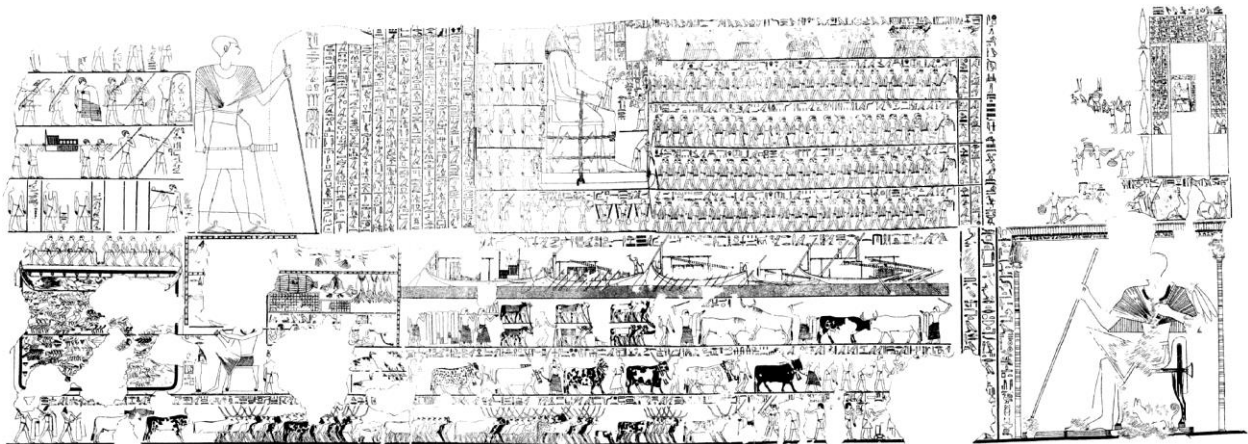
Het kolossale beeld in het graf van gouverneur Djehutyhotep

Dr. Daniel Soliman

Djehutyhotep, begraven in Dayr al-Barsha, was gouverneur van de Hazen-nome, de vijftiende Opper-egyptische nome. Hij regeerde onder drie koningen van de 12e dynastie: Amenemhat II, Sesostris II en Sesostris III. Het rotsgraf van Djehutyhotep is een van de meest beroemde in de necropolis van Dayr al-Barsha. Misschien wel de bekendste scène uit het graf is de afbeelding van de transportatie van een kolossaal zitbeeld. Hoewel het hoofd van het zitbeeld in de afbeelding al in 1890 beschadigd werd, bestaan er beschrijvingen van de oorspronkelijke schildering die gemaakt werden aan de hand van een vroege foto.

De scène is zo bijzonder omdat afbeeldingen van het transport van kolossale beelden of bouwonderdelen zeer zeldzaam zijn. Daarnaast is de scène zeer gedetailleerd, en wordt de afbeelding vergezeld van een beschrijvende tekst.

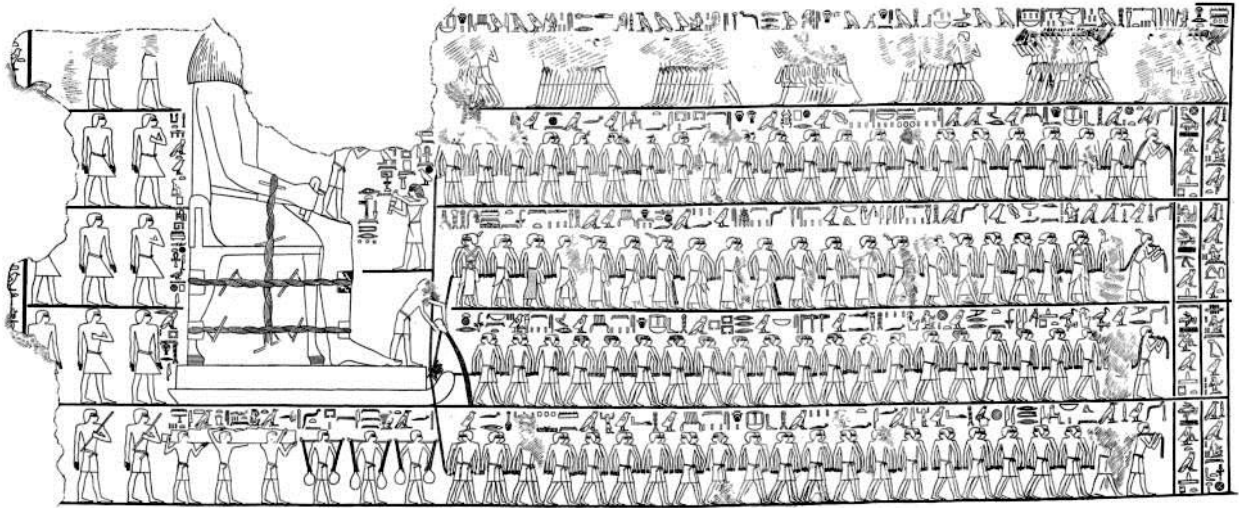
De transportatiescène bevindt zich op de linkermuur, waar verschillende onderdelen uit het leven van de gouverneur zijn afgebeeld. Zo zien we een afbeelding van een gezeten Djehutyhotep die een koord van een klapnet vasthoudt om wilde vogels te vangen. In een andere scène overziet Djehutyhotep het tellen van het vee.

Figuur 1. De linkermuur in het graf van Djehutyhotep

De belangrijkste scène is echter overduidelijk de episode die het vervoer van een kolossaal zitbeeld toont. De tekst legt uit dat Djehutyhotep het transport zelf begeleidde. Het beeld wordt beschreven als 13 ellen (c. 6,75 meter) hoog. Het werd in de calciesteengroeve van Hatnoeb, in de Oostelijke Woestijn, uitgehakt. We lezen in de tekst dat het transport in het bijzonder moeilijk was omdat de grond waarover het beeld werd versleept zeer hard en steenachtig was. Als het beeld echt 6,75 meter hoog was, dan zal het verslepen van het beeld inderdaad een zeer lastige opgave zijn geweest. Het moet zelfs één van de grootste beelden uit Egypte geweest zijn. De gouverneur Djehutyhotep bracht een team van jongens, jongemannen, recruten, necropoolarbeiders en steengroeve-arbeiders samen om het beeld te vervoeren, en

een weg aan te leggen voor het transport. Volgens de tekst kwamen de mensen uit de nome voorbij om het transport te bekijken.

Figuur 2. Het vervoer van het kolossale beeld

Het beeld is met meerdere bundels van touwen bevestigd aan een enorme houten slee, waaraan vier touwen verbonden zijn die door vier groepen van werkmannen worden voortgetrokken. In totaal tellen we 172 sleepers. Op de schoot van het beeld staat een man afgebeeld die in zijn handen lijkt te klappen. Waarschijnlijk gaf hij het ritme aan waarin de sleepers het beeld voort moesten trekken. Aan de voorkant van de slee is een man afgebeeld die water uit een kruik giet om het zand waarover het beeld werd verslept te bevochtigen, en zo het verslepen te vergemakkelijken. Overigens publiceerden natuurkundigen uit ondermeer Nederland naar aanleiding van deze afbeelding in 2014 de resultaten van experimenten, waarin zij aantoonde dat de wrijving bij het verslepen van objecten over zand inderdaad aanzienlijk vermindert wanneer het zand vochtig is. Of de drie waterdragers die onder het beeld zijn afgebeeld water dragen voor het bevochtigen van het zand, of om de verslepers van water te voorzien, is niet duidelijk.

In het beeld draagt de gouverneur, zittend op een archaisch aandoende zetel met leeuwenpoten, alleen een lendeschoot. Het beeld zelf is wit, wat waarschijnlijk aangeeft dat het beeld van calciet was gemaakt. De baard en de pruik zijn donkerblauw, en zijn waarschijnlijk in die kleuren beschilderd.

Helaas is de scène die volgt op het transport van het beeld grotendeels beschadigd. In de resten van de schildering zijn nog enkele offerscènes te herkennen. Daarnaast is Djehutyhotep afgebeeld, en in de tekst die de scène begeleidt wordt vermeld dat het zitbeeld vervoerd werd naar een domein van Djehutyhotep, genaamd Blijvend-van-gunsten-is-Djehutyhotep-in-de-Hazen-nome.

Het beeld heeft alles weg van een koningsbeeld. De kolossale afmetingen van het beeld en de houding van de figuur suggeren inderdaad een koninklijke afbeelding. Daarnaast zou het voorhoofd van de figuur volgens Percy Newberry voorzien zijn van een uraeus, de koninklijke cobra. Toch is het zeker dat het beeld voor de gouverneur Djehutyhotep zelf werd gemaakt, omdat dit wordt vermeld in de begeleidende tekst. Bovendien draagt de gezeten figuur geen koninklijke *nemes*-hoofddoek, maar een lange pruik, die ook door niet-koninklijke mannen werd gedragen.

Djehutyhotep's beeld is nooit teruggevonden, en daarom is het niet volledig zeker of het daadwerkelijk bestaan heeft. Als we aannemen dat de beschrijving van het beeld in het graf op waarheid is gebaseerd, dan is de grootte van de sculptuur uniek voor een niet-koninklijk individu. Voor zover bekend zijn de meeste beelden van private personen kleiner dan levensgroot of levensgroot. Een minderheid is iets groter dan levensgroot, zoals het veel latere beeld van Maya in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden.

Figuur 3. Beeld van Maya, uit Saqqara, kalksteen, 216 cm hoog

Private sculptuur van kolossale afmetingen zijn echter niet bewaard gebleven. Ter vergelijking: het beeld van Sarenput II (de min of meer contemporaine gouverneur van een andere nome) dat qua stijl en iconografie op het beeld in het graf van Djehutyhotep lijkt, is niet hoger dan 120 cm.

Figuur 4. Beeld van gouverneur Sarenput II, uit Elefantine, donker graniet, 120 cm hoog

Hierbij moet vermeld worden dat het beeld van Sarenput van een ander materiaal is (donker graniet) en een andere functie had. Desalniettemin komen de afmetingen van dit beeld, en andere contemporaine beelden (zie figuur 5), niet in de buurt van het beeld van Djehutyhotep.

Figuur 5. Rechts: Beeld van Sehetepibreanch, uit Lisjt, kalksteen, 95 cm hoog, (ca. Amenemhat II).

Links: Beeld van Chema, uit Elefantine, donker graniet, 160 cm hoog (ca. Amememhat II – Sesostris II)